

СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Видання орієнтовано на викладачів, наукових співробітників, студентів, аспірантів та всіх, кого цікавлять сучасні проблеми педагогіки, соціології, філософії, психології, соціальних комунікацій, філології, мистецтвознавства, культурології, історії, економіки, юриспруденції, політики та публічного адміністрування.

Автори несуть відповідальність за зміст (авторство та самостійність досліджень), точність та достовірність викладеного матеріалу. Редакція може не поділяти точки зору авторів.

Наукові праці публікуються в рамках проведення всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу», 26, березня 2020 р., м. Харків, Україна.

Редакційна колегія:

Кучин Павло Захарович, заслужений артист України, СТ НТМ «Новий курс» (головний редактор)
Акіншкіна Ірина Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Гончаренко Тетяна Ігорівна, СТ НТМ «Новий курс» (відповідальний секретар)
Дубовик Наталя Анатоліївна, кандидат політичних наук, доцент, Державний університет телекомунікацій
Дуна Наталя Геннадіївна, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Захаревич Михайло Васильович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого
Кислюк Любов Вікторівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, Луганський національний аграрний університет
Кожедуб Олена Василівна, кандидат соціологічних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Колчанова Людмила Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського
Косуля Ірина Юріївна, кандидат соціологічних наук, доцент, Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) GmbH
Кучин Сергій Павлович, доктор економічних наук, професор, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського
Мікртічян Оксана Альбертівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Наголок Олена Євгенівна, кандидат юридичних наук, Луганський національний аграрний університет
Сторож Олена Василівна, кандидат психологічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет
Субота Євген Володимирович, кандидат культурології, Харківська державна академія культури
Тополевський Віктор Юрійович, кандидат педагогічних наук, доцент, Харківська державна академія культури
Федоренко Микола Олександрович, кандидат філософських наук, доцент, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського
Харченко Артем Вікторович, кандидат історичних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Шевчук Інна Володимирівна, кандидат наук з державного управління, Хмельницький університет управління та права
Шпак Світлана Григорівна, кандидат психологічних наук, доцент, Рівненський інститут відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Ялишин Уляна Володимирівна, кандидат політичних наук, Національний університет «Львівська політехніка»

УДК 009:3(082)

ББК 6/8я43

С 69

Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 31. – Харків: СТ НТМ «Новий курс», 2020. – 102 с.

Збірник засновано 2010 року.
Засновник та видавець збірника:
«Соціально-гуманітарна науково-творча
майстерня «Новий курс»
(рік заснування – 1989).

Контакти: +380970440309, sgvisn@gmail.com,
вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна.
Докладна інформація розташована на сайті
www.newroute.org.ua

Збірник зареєстровано в
Департаменті державної реєстрації та нотаріату
Міністерства юстиції України
(Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №23259-13099ПР від 19.04.2018) та в
Міжнародному центрі реєстрації серійних видань
(Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN): 2305-9869).
Збірник включено до міжнародної бази даних періодичних видань
Ulrichsweb (Ulrich's Periodicals Directory)

Вид видання за цільовим призначенням: наукове.
Наукові праці публікуються українською, російською
та англійською мовами.

Матеріали, що подані авторами розміщуються
в базі даних інформаційного ресурсу
«Наукова періодика України»,
в пошуковій системі наукових публікацій «Google Scholar»,
на сайті засновника та видавця збірника СТ НТМ «Новий курс».
Друковані примірники збірника надсилаються згідно із
Законом України «Про видавничу справу»,
Законом України «Про обов'язковий примірник документів»,
Постановою Кабінету Міністрів України
«Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів».
Публікація у збірнику вважається науковою працею,
що опублікована у вітчизняному друкованому науковому періодичному
виданні та підтверджує апробацію наукових досліджень автора.
Збірник не входить до переліку фахових видань України.

© СТ НТМ «Новий курс», 2020
© Автори, 2020

ЗМІСТ

Стор.

Розділ перший**Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації**

<i>Золотухін Олександр Олександрович, Петренко Юрій Миколайович</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	... 5
<i>Мкртчян Оксана Альбертівна, Жаров Валентин Вікторович</i> ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	... 8
<i>Ульянов Леонід Семенович</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИКІВ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ	... 10
<i>Яковенко Юлія Олексіївна, Мирний Вадим Володимирович, Пономаренко Олена Володимирівна</i> ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	... 12
<i>Клімова Анна Ігорівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	... 14
<i>Мартінова Зоріна Степанівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ КОМПОНЕНТИ СУЧАСНОГО БАТЬКІВСТВА	... 16
<i>Бунакова Наталія Володимирівна</i> ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	... 18
<i>Патрікац Лілія Вікторівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ У НАРКОЗАЛЕЖНИХ	... 19
<i>Курсаєва Лілія Андріївна</i> ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ МОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ	... 22
<i>Азеєнко Тетяна Анатоліївна</i> «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	... 24
<i>Дубовик Наталія Анатоліївна, Кирилюк Наталія Андріївна</i> КОМУНІТАРИЗМ ТА МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	... 27
<i>Калиновська Ірина Миколаївна, Прокопчук Вікторія Володимирівна</i> ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В КАНАДІ Й УКРАЇНІ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ	... 29
<i>Акінішина Ірина Миколаївна</i> АГРАРНА ПОЛІТИКА СХОДУ УКРАЇНИ У ПРЕСІ ДОНЬБАСУ ПЕРІОДУ ОКУПАЦІЇ 1941 – 1943 рр.	... 30
<i>Процик Мар'яна Миколаївна</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНО-МОДУЛЬНОЇ МЕТОДИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	... 33
<i>Ключкович Тетяна Василівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ (1990-1992 рр.)	... 35
<i>Паньківч Олена Олександрівна</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕДІАОСВІТІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЖУРНАЛІСТСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ»)	... 36
<i>Максюта Микола Єгорович</i> ЗОБОВ'ЯЗАНІСТЬ І ДОВІРА: ОСОБИСТІСНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ	... 38
<i>Соколова Олександра Максимівна</i> ФЕНОМЕН ДОВІРИ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРАЦЯХ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ТА В ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО	... 39

Розділ перший

*Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації***Золотухін Олександр Олександрович***Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця***Петренко Юрій Миколайович***Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна***ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Стаття присвячена вивченню проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету. Проаналізовано суть основних понять дослідження «здоров'я» та «здоров'язбережувальна компетентність». Визначено принципи, умови і засоби формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету.

Ключові слова: студент, економічний університет, освітній процес, здоров'язбережувальна компетентність, формування.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження обумовлена новими вимогами допускників економічних університетів, серед яких головною є формування професійних компетентностей, зокрема і здоров'язбережувальної. Дана проблема знаходить своє відображення всіх галузях суспільного життя, включаючи економічну освіту, оскільки особливий гостроти набуває погіршення стану здоров'я здобувачів освіти, дисбаланс їхньої фізичної, духовної та соціальної складових.

Огляд наукової літератури. У зв'язку з цим нині максимально активізувалися наукові розробки з названої проблеми як в суміжних галузях – філософії (В. Зінченко, В. Сагатовський, А. Шимінаті ін.), психології (О. Васильєва, Ж. Гараніна, Р. Немов, В. Філатов та ін.), культурології (В. Біблер, Б. Гершунський, Н. Крилова та ін.), так і в професійній освіті (Н. Боритко, О. Железнякова, М. Малярчук, Ю. Миколаїв та ін.). Здоров'я виходить за межі вузьких медико-фізіологічних досліджень і стає предметом вивчення його ролі в контексті розвитку і формуванні людини (А. Бусигін, М. Берулава, А. Щедрина та ін.).

Мета дослідження – на основі аналізу наукової літератури визначити принципи, умови і засоби формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету.

Основний матеріал. Категорія «здоров'я», традиційно трактується з позицій анатомо-фізіологічних і медичних аспектів життя людини і нині є багатоаспектним поняттям. Дослідження проблеми здоров'язбереження дозволило простежити еволюцію знань про здоров'я з позицій валеологічної (Г. Апанасенко, І. Брехман, Л. Дихало, Г. Зайцев, К. Шишкіна та ін.), біосоціальних (В. Бехтерев, І. Биховська, З. Літвіновата ін.), ноосферного (В. Вернадський, А. Бусигін та ін.), культурологічного (Є. Бондаревська, Н. Крилова, М. Мамардашвілі та ін.) підходів.

Дані дослідження сприяли утворенню нового самостійного наукового напрямку – здоров'язбережувального підходу (Є. Башмакова, Л. Дихало, В. Спирін, Л. Тихомирова, Ю. Юришкіна та ін.), а відповідно і формуванню однієї з ключових компетентностей здобувача освіти, зокрема студентів економічного університету – здоров'язбережувальної.

Слід зазначити, що здоров'язбережувальна компетентність відноситься до обов'язкових професійних компетентностей і забезпечує успішність майбутнього фахівця економічного профілю в професійній діяльності. Разом з тим, взаємозв'язок її особистісного (відповідальності ставлення до власного здоров'я) і професійного аспектів (усвідомлення цінності здоров'я та здатність його зберігати) дозволяє розглядати її як універсальну компетентність. У даному контексті здоров'язбережувальна компетентність спрямовує здобувачів освіти економічного університету орієнтуватися на здоров'язбереження всіх суб'єктів у майбутній професійній діяльності.

Проведений аналіз наукової літератури [1; 2; 4] надав підстави стверджувати, що компетентність може розглядатися як готовність успішно вирішувати виникаючі проблеми, зокрема і в професійній галузі. Її сутність може виражатися в єдності набутих знань, умінь і способів діяльності (Н. Анікеєва, Д. Іванов, С. Сенашенко та ін.).

Вищезазначене, а також звернення до діяльнісного, особистісноорієнтованого і системного підходів дозволило виділити компоненти здоров'язбережувальної компетентності:

1) когнітивний компонент, що містить: а) знання способів збереження свого здоров'я, організації раціональної життєдіяльності; б) знання соціальних правил і норм; в) знання своїх можливостей, нахилів, здібностей, професійних інтересів;

2) мотиваційно-ціннісний компонент, що містить: а) прагнення до збереження свого здоров'я; б) наявність позитивної мотивації; в) прагнення до оволодіння навичками самоконтролю, раціональної організації власної життєдіяльності;

3) поведінковий компонент, показником якого є активна життєва позиція студентів економічного університету;

4) особистісний компонент, що містить: а) впевненість в собі; б) саморегуляція, самоконтроль; в) адекватна самооцінка;

5) результативний компонент, що містить: а) високий рівень задоволеності якістю життя; б) успішність в освітній діяльності; в) адаптація до умов освітньої установи.

Успішність формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету обумовлена низкою чинників: зміст способу життя студентів (житлові умови, організація харчування, добробут); стан здоров'я здобувачів освіти (наявність шкідливих звичок, хронічних захворювань); способи і формами життєдіяльності (вільний час і відпочинок, витрати на підготовку до занять); суб'єктивними особистісними характеристиками (комунікабельність, впевненість в собі, адекватна самооцінка, мотивація на успіх, стресостійкість); ціннісними орієнтаціями.

На етапі формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету, підвищення їхньої якості життя та освітньої діяльності ми спиралися на такі принципи:

- принцип варіативності визначається різноманіттям і мобільністю як потреб і інтересів особистості, так і потреб суспільства;

- принцип колективності, реалізація якого можлива за таких умов: виділення домінуючої мети колективу, що об'єднує викладачів і студентів; визначення провідного виду діяльності, що є значущою для всіх членів колективу; розвиток студентського самоврядування, ініціативи і самостійності дій студентів, створення різноманітних громадських об'єднань; формування позитивного ставлення до творчості; неповторність навчального закладу (кожний освітній заклад повинен мати своє обличчя); наявність відносин «відповідальної залежності» (А. Макаренко) в освітньому середовищі;

- принцип сконцентрованості щодо формування позитивного ставлення до ведення здорового способу життя, реалізація якого можлива за таких умов: включення студентів у вирішення різних проблем соціальних відносин у реальних та імітованих ситуаціях (соціальні проби); діагностування вольової готовності до ведення здорового способу життя; стимулювання самопізнання здобувачів освіти, визначення своєї позиції та способу адекватної поведінки в різних ситуаціях; надання допомоги студентам в аналізі проблем соціальних відносин і варіативному проектуванні своєї поведінки в складних життєвих ситуаціях;

- принцип діалогічності передбачає обмін цінностями (інтелектуальними, емоційними, моральними, експресивними, соціальними тощо), а також спільне продукування цінностей в побуті і життєдіяльності;

- принцип індивідуалізації, реалізація якого можлива за таких умов: моніторинг змін індивідуальних якостей студента; вибір спеціальних засобів педагогічного впливу на кожного студента; облік індивідуальних якостей студента, його сутнісних сфер при виборі виховних засобів, спрямованих на його розвиток; надання можливості студентам в самостійному виборі способів участі в суспільному житті.

В процесі дослідження встановлено, що етапами підвищення якості життя та освітньої діяльності студентів економічного університету є:

Підготовчий – усвідомлення потреби студентів в поліпшенні якості життя та освітньої діяльності, визначення студентами своїх здібностей, можливостей, компонентів якості життя, що перешкоджають успішності в освітній діяльності на основі отожднення себе з іншими членами суспільства.

Організаційно-змістовний – процес впровадження технологій здоров'язбереження, формування готовності до валеологічного самовизначення.

Адаптаційний – розвиток адаптаційних якостей особистості, що сприяють успішній соціалізації та розвитку відчуття комфортності в освітньому середовищі економічного університету, розвитку якостей успішної особистості.

Результативний – високий рівень готовності до валеологічного самовизначення, високий рівень задоволеності якістю життя.

Ефективність підвищення якості життя та професійної діяльності студентів економічного університету обумовлена низкою педагогічних умов, які сприяють формуванню здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету: орієнтація студентів на здоров'язбереження засобами фізичної культури; організація рухової активності студентів, які мають ослаблене здоров'я; консультація медичних працівників, фахівців, психологів щодо організації раціональної життєдіяльності; сприяння в

самостійних заняттях з фізичної культури; забезпечення участі самих студентів в здійсненні заходів, спрямованих на оздоровлення традиційними і нетрадиційними засобами; проведення практичних занять на базі навчального закладу.

Підвищення якості життя і професійної діяльності являє собою складний, динамічний, суперечливий процес, який складається з трьох рівнів:

1. Усвідомлення необхідності в поліпшенні якості життя та освітньої діяльності на основі здоров'язбереження.
2. Формування уявлень про свої здібності і можливості.
3. Розвиток необхідних здібностей здоров'язбереження.
4. Формування уявлень про проблеми і труднощі в плані валеологічного самовизначення, причини відхилень (формування і становлення характеру, волі, індивідуальних особистісних якостей, розвиток комунікативних якостей, розвиток навичок конструктивної взаємодії в соціумі, освітніх здібностей і освітніх можливостей).
5. Усвідомлення потреб і формування власного досвіду їх реалізації.
6. Самостійне подолання фрустраційної ситуації.
7. Формування уявлень про напрями змісту підвищення якості життя та освітньої діяльності.
8. Самоорганізація самостійної участі в поліпшенні якості життя та освітньої діяльності через ведення здорового способу життя; самореалізація індивідуальних планів [3].

Нами були виділені дві групи критеріїв. Критерії оцінки стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету щодо поліпшення якості життя і освітньої діяльності (фізичний розвиток і збереження життєздатності і продуктивної життєдіяльності організму; розвиток сфер особистості, пріоритетно забезпечують високий рівень адаптації; оцінка успішності індивідуальної освітньої діяльності; оцінка статусу і рівня взаємин в групі).

Визначені критерії та показники формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету дозволяють оцінити ефективність процесу підвищення якості життя та освітньої діяльності на основі здоров'язбереження (облік індивідуальних особливостей, власна активність особистості в плані власного валеологічного самовизначення, комфортна освітнє середовище) [1].

У процесі формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету слід створювати здоров'язберігаюче освітнє середовище, під яким розуміємо: комплекс умов, необхідних для формування здоров'яцінного світогляду як універсального захисного механізму індивіда, оволодіння системою знань про здоров'я і здоровий спосіб життя як здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету, усвідомлення необхідності керувати своїм життям, здоров'ям, способом життя, що є передумовою для успішної самореалізації та поліпшення якості життя здобувачів освіти з метою зростання показників фізичної підготовленості.

На основі аналізу літератури [1; 2; 4] можна виділити наступні основні функції формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету: формуючу, інформативно-комунікативну, діагностичну, адаптивну, рефлексійну, інтегративну.

Висновки. В цілому, принципи, умови і засоби формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету отримали в останні роки значний розвиток. Разом з тим, як правило, формування здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету розглядається паралельно з особистісним розвитком здобувачів освіти та їх професійним вдосконаленням. Отже, формуванню здоров'язбережувальної компетентності студентів економічного університету має значний педагогічний потенціал, що впливає на процес підвищення якості життя та освітньої діяльності здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Аликеева Н.Г. Формирование здоровьесберегающей компетенции студентов при профессиональной подготовке в вузе (на материале дисциплины «Физическая культура»): дис. канд. пед. Наук: 13:00:08. Тюмень, 2009. 218 с.
2. Кабусь Н. Д. До проблеми формування духовного здоров'я особистості. Педагогіка здоров'я, 2012. С. 141-144.
3. Карпачева С. И. Основные характеристики процесса формирования качества жизни студентов различного профиля обучения: дис. канд. биол. наук: 14.00.07. М., 2005. 257 с.
4. Хатушчева С. М. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього педагога на засадах індивідуалізації професійної підготовки студентів у ВНЗ. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. Сковороди», 2013. Вип. 30. С. 281-286.